

DOOSIJE Hrvatska

**Proterivanje, targetiranje i drugi primeri kršenja
ljudskih prava građana i građanki Hrvatske u Srbiji
tokom političke krize u Srbiji (mart 2025 – mart 2026)**

**"STAVOVI IZRAŽENI U OVOJ PUBLIKACIJI NE ODRAŽAVAJU NUŽNO STAVOVE NACIONALNE ZADUŽBINE
ZA DEMOKRATIJU."**

NATIONAL
ENDOWMENT
FOR
DEMOCRACY

SUPPORTING FREEDOM AROUND THE WORLD

AUTORKA: IVANA NIKOLIĆ
UREDNICI/E: SOFIJA TODOROVIĆ, MARKO MILOSAVLJEVIĆ
DIZAJN: OGNJEN ĆIRIĆ
INICIJATIVA MLADIH ZA LJUDSKA PRAVA, JUL 2026.

SADRŽAJ

UVOD

1 „USTAŠE, NACISTI I FAŠISTI“: GOVOR MRŽNJE I DEZINFORMACIJE U MEDIJIMA KOJI POZITIVNO IZVEŠTAVAJU O ALEKSANDRU VUČIĆU I VLADI I NA SKUPŠTINSKIM ZASEDANJIMA

1.1. „USTAŠE“ U MEDIJIMA KOJI POZITIVNO IZVEŠTAVAJU O ALEKSANDRU VUČIĆU I VLADI

1.2. „USTAŠE“ NA SKUPŠTINSKIM ZASEDANJIMA

2 PROTERIVANJE GRAĐANA HRVATSKE NACIONALNOSTI IZ SRBIJE

2.1. „REKLI SU DA JE U PITANJU RUTINSKA KONTROLA“

3 UTICAJ ANTIHRVATSKE KAMPANJE NA GRAĐANE SRBIJE HRVATSKE NACIONALNOSTI I ONE KOJE MEDIJI I POLITIČARI NAZIVAJU „USTAŠAMA“

3.1. „KOLATERALNA ŠTETA“

3.2. „MANJA IZLOŽENOST I NEPOVERENJE U INSTITUCIJE“

4 POMIRENJE I DOBROSUSEDSKI ODNOSI

5 PREPORUKE

1

3

5

8

10

16

17

18

18

20

22

UVOD

Od početka političke krize u Srbiji, izazvane padom nadstrešnice na Glavnoj železničkoj stanici u Novom Sadu 1. novembra 2024, najviši nosioci državne vlasti i njima bliski mediji vode sistematsku kampanju diskreditacije studenata u blokadi, organizacija civilnog društva i građana Srbije koji podržavaju ispunjenje studentskih zahteva. Na udaru vlasti i tabloida od sredine decembra 2024. pa do danas, marta 2026, nalaze se i građani Hrvatske koji iz različitih razloga dolaze u posetu Srbiji za vreme trajanja blokada i/ili protesta, kao i građani Srbije sa dvojnim državljanstvom, srpskim i hrvatskim. Verbalni napadi na njih, kao i narativi o tome da država Hrvatska i njena Sigurnosno obavještajna agencija (SOA) stoje iza studentskih protesta u nameri da naude Srbiji, detaljno su dokumentovani u izveštaju Inicijative mladih za ljudska prava [Dosije Hrvatska: Koordinacija mržnje. Kršenje ljudskih prava građana/ki Hrvatske i propagiranje mržnje tokom političke krize u Srbiji \(decembar 2024 – mart 2025\)](#), objavljenom u martu 2025. godine. U javnom diskursu – pre svega u medijima koji pozitivno izveštavaju o Aleksandru Vučiću i Vladi i izjavama pojedinih nosilaca vlasti iz redova Srpske napredne stranke – osim građana Hrvatske, ustašama se nazivaju i studenti u blokadi, predstavnici opozicije, branitelji/ke ljudskih prava ali neretko i svi građani Srbije koji otvoreno iskazuju nezadovoljstvo prema aktuelnoj situaciji u zemlji.

Umesto da poštuju zakone i štite prava svih koji žive u Srbiji, ali i onih koji Srbiju posećuju, institucije se neretko svrstavaju na stranu vlasti, ne čineći mnogo da zaustave učestale progone neistomišljenika i kršenje zakona od strane najviših državnih funkcionera, njima bliskih medija i ekonomskih moćnika. Sistematsko targetiranje i maltretiranje građana Hrvatske koji žive i rade u Srbiji poprimilo je novi oblik početkom 2025. godine, kada je do sredine aprila 15 osoba dobilo rešenja Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije (MUP) o ukidanju dozvole boravka, uz objašnjenje da njihov boravak na teritoriji Republike Srbije predstavlja neprihvatljiv bezbednosni rizik na osnovu člana 9. Zakona o strancima. Takvim tretmanom stranih državljana u Srbiji grubo su prekršeni Ustav Republike Srbije, Krivični zakonik, Zakon o zabrani diskriminacije, Zakon o policiji, Zakon o strancima, Zakon o javnom informisanju, a povređena su njihova prava na rad, privatnost, slobodu i bezbednost, slobodu izražavanja. Sve ovo dovelo je do ponovnog zaoštavanja odnosa zvaničnog Beograda i Zagreba.

Uporedo sa takvim postupanjem institucija, mediji bliski vladajućoj stranci deluju propagandno, objavljujući lažan, manipulativan i diskriminišući sadržaj. U najširi javni diskurs se vraća i znatno frekventnija upotreba reči ustaša: u periodu **11. decembar 2024 – 1. mart 2026.** broj pominjanja reči koje u osnovi imaju ustaš u medijima bliskim vlasti u Srbiji dostigao je **minimum 15,488.** Poređenja radi, tokom dve godine koje su prethodile novosadskoj tragediji (11. 12. 2022 – 11. 12. 2024) broj pominjanja ovih reči bio je za trećinu manji (11,310). U posmatranom periodu, na zasedanjima Narodne skupštine, broj pominjanja reči koje u osnovi imaju ustaš je najmanje 200 (u poređenju sa 71 u periodu 2022–2024). U nastupima najviših državnih zvaničnika iz redova **Srpske napredne stranke** broj pominjanja navedenih reči dostigao je **627** (u poređenju sa 276 u periodu 2022–2024).

Iako pominjanje tih reči nije uvek bilo u negativnom i diskriminatornom kontekstu i ne predstavlja uvek govor mržnje, činjenica je da se tokom velikih društveno-političkih kriza i previranja u Srbiji za dežurne neprijatelje i krivce najčešće uzimaju Republika Hrvatska i njeni građani, koji se nazivaju ustašama. To za cilj ima stvaranje slike kontinuiteta između današnje Republike Hrvatske i Nezavisne Države Hrvatske (NDH). Za vreme NDH, ustaše su tokom Drugog svetskog rata počinile genocid nad Srbima, Jevrejima i Romima. Zato etiketiranje svih neistomišljenika, pogotovo onih domaćih, kao ustaša, ima za cilj njihovu potpunu dehumanizaciju u javnom životu.

Dosije Hrvatska II: Proterivanje, targetiranje i drugi primeri kršenja ljudskih prava građana/ki Hrvatske u Srbiji tokom političke krize u Srbiji (mart 2025 – mart 2026) sačinila je Inicijativa mladih za ljudska prava (Inicijativa). Dokument pruža detaljan uvid u nastavak onoga što smo u prvom Dosijeu nazvali antihrvatskom političkom propagandom, koja za cilj ima da odgovornost za političku krizu u Srbiji prebaci na Hrvatsku i njene državljane, kao i da opravda napade i proterivanje njenih državljana i ostale mere usmerene protiv njih.

Dosije Hrvatska II se zasniva na intervjuima sa pojedinim državljanima Hrvatske kojima je MUP ukinuo dozvolu boravka, građanima Srbije hrvatske nacionalnosti, i građanima koje su mediji i političari nazivali ustašama. Poseban deo izveštaja čini analiza sadržaja medija bliskih režimu¹, kao i analiza medijskih nastupa i govora najviših predstavnika vlasti države Srbije koji se odnose na aktuelnu političku krizu i navodno učešće ustaša u njoj. Analiza medija izvedena je zahvaljujući pristupu medijskoj biblioteci Biroa za društvena istraživanja (BIRODI). Na kraju dokumenta, date su preporuke upućene institucijama Republike Srbije, uključujući Ministarstvu unutrašnjih poslova, Vrhovnom javnom tužilaštvu, Povereniku za zaštitu ravnopravnosti, Zaštitniku građana, Regulatornom telu za elektronske medije (REM), Vladi Republike Srbije, predsedniku Republike Srbije, predsednici Narodne skupštine Republike Srbije, kao i medijima.

„USTAŠE, NACISTI I FAŠISTI“:

GOVOR MRŽNJE I DEZINFORMACIJE U MEDIJIMA KOJI POZITIVNO IZVEŠTAVAJU O ALEKSANDRU VUČIĆU I VLADI I NA SKUPŠTINSKIM ZASEDANJIMA

Diskriminatorne i populističke postupke vlasti i govor mržnje najviših državnih zvaničnika u posmatranom periodu prati neetičko, diskriminatorno, dehumanizujuće i neodgovorno izveštavanje medija bliskih režimu. Analiza sadržaja tabloidnih medija pokazuje da je u periodu od **11. decembra 2024**, kada je predsednica Narodne skupštine **Ana Brnabić** prvi put pomenula „**blokadnu kuharicu**“ i dovela Hrvatsku državu i njene građane u direktnu vezu sa protestima i blokadama u Srbiji, do 1. marta 2026. godine broj pominjanja reči koje u osnovi imaju ustaš u medijima bliskim vlasti u Srbiji dostigao minimum 15,488. Poređenja radi, tokom dve godine koje su prethodile novosadskoj tragediji (11. 12. 2022 – 11. 12. 2024) broj pominjanja tih reči bio je za trećinu manji, odnosno, 11,310.

Na zasedanjima Narodne skupštine, u istom periodu broj pominjanja reči koje u osnovi imaju ustaš je **najmanje 200**, dok je tokom dve godine pre novosadske tragedije (2022–2024) broj pominjanja bio skoro **za dve trećine manji, odnosno, 71**.

U pominjanju tih reči ne zaostaju ni najviši državni zvaničnici iz redova Srpske napredne stranke: u poslednjih godinu i po dana, broj pominjanja dostigao je **627**, u poređenju sa **276** u periodu 2022–2024.

U medijima koji pozitivno izveštavaju o Aleksandru Vučiću i Vladi i skupštinskim zasedanjima reči ustaše i ustaški pominju se u kontekstu aktuelne političke krize u Srbiji i navodne umešanosti Hrvatske države i njenih građana u zaveru protiv vlasti predsednika Republike Srbije Aleksandra Vučića, u kontekstu Drugog svetskog rata i zločina ustaških jedinica u NDH, ali i u vezi sa nizom koncerata Marka Perkovića Tompsona u Hrvatskoj tokom leta 2025. godine, čiji nastupi se povezuju sa ustaškom simbolikom i glorifikacijom NDH. Iako su zločini ustaškog pokreta neupitni, indikativna je učestalost njihovog pominjanja u medijima bliskim režimu, redovno praćena teorijama zavere i preuveličavanjem broja srpskih žrtava, a za cilj ima da se domaćoj javnosti pokaže navodni kontinuitet savremene Hrvatske i njenih građana sa kolaboracionističkim entitetom kakav je bila NDH.

¹ Analizirani mediji su: B92, Happy, Prva, Pink, Informer, Kurir, Tanjug, Alo, Politika, Večernje novosti, Republika. Analizirani su pomoću softvera koji je razvio Biro za društvena istraživanja (BIRODI).

Aktuelnoj vlasti u Srbiji i njima bliskim medijima ovo je naročito važno kako bi se u najširoj javnosti diskreditovali hrvatski političari koji kritikuju određene postupke Srbije pred međunarodnom zajednicom, u prvom redu Tonino Picula, izvestilac Evropskog parlamenta za Srbiju, i Stiven Nikola Bartulica, poslanik hrvatske stranke Dom i nacionalno okupljanje (DOMiNO) u Evropskom parlamentu. Dok je Picula socijaldemokrata koji je često osuđivao fašizaciju hrvatskog društva, Bartulica je poznat po relativizaciji zločina koje je počinila NDH.

Napadi na kritičare vlasti koji će biti opisani u narednim poglavljima – bilo da su oni građani Srbije ili ne – imaju za cilj da ih dalje diskredituju dovodenjem u vezu sa ustaškim režimom NDH ili sa ratnim zločinima hrvatskih vojnih i policijskih snaga nad srpskim civilima tokom ratova devedesetih godina XX veka, bez obzira na njihovu stvarnu povezanost.

Time se stvara atmosfera u kojoj se svaka kritika vlasti unapred delegitimiše jer se politički protivnici i kritički glasovi predstavljaju kao saveznici naših istorijskih neprijatelja, čime se javna debata pretvara u diskvalifikaciju umesto da predstavlja argumentovanu raspravu.

„USTAŠE“

U MEDIJIMA KOJI POZITIVNO IZVEŠTAVAJU O ALEKSANDRU VUČIĆU I VLADI

Medij koji apsolutno prednjači u pominjanju reči ustaša je Informer: u proteklih godinu i po dana, na TV Informer ova reč i reči koje u korenu imaju ustaš izgovorene su 4,123 puta, još 200 puta u štampanom izdanju, i 675 puta na portalu. Ne zaostaje ni Pink: samo u jutarnjem programu i emisiji Hit Tvit, reči sa korenom ustaš izgovorene su 1,511 puta, i 342 puta na portalu. Tu su i Večernje novosti, na čijem portalu se ove reči pojavljuju 1,467 puta i još 375 u štampanom izdanju.

Koji god medij da je u pitanju, narativi su uvek isti: Picula i Bartulica su ustaše te je potrebno izvršiti „deustašizaciju Evropskog parlamenta“ (Predrag Sarapa, novinar TV Pink); Picula i Bartulica su „dvojica deklariranih ustaša“ (Predrag Sarapa, novinar TV Pink); Hrvatska podržava blokade jer su im „bogom dani“ pošto su takođe protiv Vučića, i strateški interes Republike Hrvatske je da Aleksandar Vučić ne bude na čelu Srbije (Ana Brnabić, izjava za TV Pink); blokaderi su „proustaški orijentisani“ i „u krugu dvojke imate (...) najveće ustaše danas, više ustaša u krugu dvojke nego u centru Zagreba“ (Saša Milovanović, direktor lista Srpski Telegraf, izjava za TV Pink); blokaderi i građani koji ih podržavaju „baštine ideje ustaštva, na Vidovdan pozivaju da se ubije predsednik Srbije, koji je ostatak porodice koja je jedva pretekla ustaškom nožu“ (predsednik Narodne skupštine Republike Srpske Nenad Stevandić, izjave za B92, Pink); „Potomci ustaških koljača stižu iz Hrvatske: Pomoć blokaderima za vidovdanski haos“ (naslov sa portala Večernje novosti); „u Hrvatskoj ne postoji istinska želja da se odbaci ustaštvo i evidentna je mržnja prema Srbiji“ (narodni poslanik Srpske napredne stranke Miodrag Linta, izjava za TV Happy); „Hrvatska je ustaška država koja postoji zato što postoje Srbi, da ne daj bože nema Srba, oni ne bi postojali, jer oni nemaju drugi razlog da postoje nego mržnju prema Srbima“ (Vjerica Radeta, Srpska radikalna stranka, izjava za TV Happy); „u NDH je za četiri godine ubijeno više Srba nego u Osmanskom carstvu za 400 godina, ustaše u Sremu su ubile preko 400,000 ljudi“.

Mediji koji pozitivno izveštavaju o Aleksandru Vučiću i Vladi se tradicionalno koriste za agresivnu diskreditaciju političkih protivnika i neistomišljenika, pa je tako u emisji Hit tvit na TV Pink, Dragan J. Vučićević, vlasnik i urednik Informera, rekao da je advokat Božo Prelević „veći ustaša od najvećih ustaša“, a v.d. direktora Pošte Srbije Zoran Anđelković da su u protestima u Novom Sadu učestvuju „prohrvatske snage, ili da neću reći proustaške, evo, prohrvatske snage, proalbanske snage“ u cilju rušenja srpske države.

Na meti ovih medija gotovo svakodnevno su bili i nezavisni mediji i njihovi novinari, posebno N1 i Nova. Tako je Dragan J. Vučićević u emisiji Novo jutro na TV Pink rekao da je Željko Veljković, novinar Nove „veći šiptar od šiptara, gori ustaša od ustaša“, dok je analitičar Luka Stajić na istoj televiziji rekao da se na N1 širi „proustaški antisrpski narativ (...) gde oni veličaju nekakvu vojvođansku naciju, idu protiv SPC“. Govoreći o televiziji N1, novinari i gosti jutarnjeg programa na TV Pink su krajem februara 2026. govorili o „ustašama koje gostuju tamo u zagrebačkom, tome, N1, okorele ustaše (...) Bartulice, Picule, najgore moguće i još gore od njih“ (Predrag Sarapa, novinar TV Pink). U istoj emisiji, analitičar Stevica Dedanski tvrdi da su na ulicama Srbije „proustaški elementi“ predvođeni novinarom Dinkom Gruhonjićem, profesorom Jovom Bakićem, i profesorkom Jelenom Kleut. Ukratko, na Pinku i sličnim medijima, nezavisni mediji se nazivaju „ustaškim medijima.“

Zanimljivo je da je u ovim medijima bila prisutna i određena relativizacija upotrebe termina „ustaše“. Takav narativ najčešće se gradio kroz naizgled jasno distanciranje od kolektivne stigmatizacije Hrvata, koje je, međutim, bilo praćeno izjavama koje su istovremeno insistirale na vezi između hrvatskog nacionalnog identiteta i ustaškog pokreta. Tako je u emisiji Otvoreni studio na TV Informer, emitovanoj 27. aprila 2025. godine, član Predsedništva SNS-a Nebojša Bakarec izjavio: „Ja ne mrzim Hrvatsku, ne mrzim Hrvate, samo ne podnosim hrvatsku državu zbog nacizma i ustaštva i zbog toga što nisu denacifikovani.“ Na to se nadovezao direktor Srpskog telegrafa Saša Milovanović rečima: „Ja ne mrzim Hrvate, nego Hrvate ustaše mrzim, a Hrvate ne mrzim.“ Slična retorika ponovljena je i u maju 2025. godine, kada je na istoj televiziji Aleksandar Jerković iz pokreta Nema nazad, iza je Srbija izjavio: „Kada kažem ustaše, ne mislim na sve Hrvate, ali ima ih.“ Potom je u programu uživo TV Informer od 6. jula 2025. godine glavni i odgovorni urednik ovog medija Dragan J. Vučićević rekao: „Ja ne mrzim Hrvate, ja mrzim ustaše.“ U više televizijskih emisija analitičari bliski vlastima dodatno su ponavljali tvrdnju da „nisu svi Hrvati ustaše“, ali uz nastavak da su „sve ustaše Hrvati“.

Iako deluje kao svojevrsno distanciranje od kolektivne stigmatizacije Hrvata, ono to u biti nije. Ovaj način argumentacije je pogrešan jer je u njegovoj suštini pretpostavka, ako ne i tvrdnja, da su ustaštvo i hrvatski nacionalni identitet neraskidivo povezani. I pored prividnog distanciranja, povezivanje hrvatske nacionalne pripadnosti i ustaškog pokreta ostalo je prisutno u javnom diskursu.

Stefan Janjić, novinar u Fake News Tragač, platformi koja prati i analizira dezinformacije u medijima koji sadržaje objavljuju na srpskom jeziku, kao i sadržaje koji se tiču Srbije, objašnjava da je sadržaj tekstova medija koji pozitivno izveštavaju o Aleksandru Vučiću i Vladi i koji govore o navodnoj ulozi Hrvata i Hrvatske u društveno-političkom životu Srbije gotovo istovetan, što „daje utisak da tabloidi deluju poput integrisane redakcije, jer se jedan sadržaj u gotovo identičnom formatu pojavljuje u isto vreme na različitim sajtovima“. Takvim izveštavanjem mediji u Srbiji prekršili su nekoliko odredbi Kodeksa novinara i novinarki Srbije, pre svega one koji se odnose na istinitost izveštavanja, odgovornost novinara, zabranu govora mržnje, poštovanje privatnosti, i novinarsku pažnju, zaključuje Janjić.

Janjić dodaje i da se kampanja protiv Hrvata – s fokusom na one koji žive u Srbiji, ili ih poslovne aktivnosti vezuju za Srbiju – odvijala u nekoliko pravaca: „Hrvatska je, najpre, predstavljena kao glavni logistički centar za rušenje Srbije. U taj proces su, prema navodima tabloida, uključene hrvatska obaveštajna služba, nevladin sektor, ali i akademske institucije.“ Kada je jedna hrvatska studentkinja iz Graca podržala studentski maraton, tabloid Alo je zaključio: „njena izjava za kameru zvučala je više kao saopštenje operativca nego kao slučajan komentar studenta“, uz napomenu da „logistika i infrastruktura za ovaj protestni pokret dolaze iz Hrvatske“. U tom svetlu, Alo navodi i da novinar i profesor Dinko Gruhonjić deluje „po direktnom nalogu hrvatske i zapadnih službi“. Program Inicijative mladih za ljudska prava u Osijeku predstavljen je u Informeru kao „instruktaža“, a isti portal objavio je i neutemeljene zaključke da je Katedra za slavistiku Univerziteta u Beču povezana sa hrvatskim obaveštajnim strukturama.

„Ovakvim sadržajima se, između ostalog, stvara utisak da su mere protiv hrvatskih državljana u Srbiji opravdane jer se operativci hrvatske službe pojavljuju u različitim ulogama (studenti, profesori, aktivisti, novinari), pa je, prema takvom tumačenju, deportovanje nasumičnih pojedinaca iz Srbije u Hrvatsku ili zabrana ulaska u Srbiju validna mera predostrožnosti“, kaže Janjić.

„USTAŠE“

NA SKUPŠTINSKIM ZASEDANJIMA

Reč ustaša se, očekivano, sa medija koji pozitivno izveštavaju o Aleksandru Vučiću i Vladi, TV studija i ulice prenela u Dom Narodne skupštine Republike Srbije, u kome je u posmatranom periodu (11. 12. 2024 – 1.3.2026) izgovorena **najmanje 200 puta** – u poređenju sa **71** pominjanjem periodu decembar 2022 – decembar 2024. Ustaše su u Skupštini pominjane u uobičajena dva konteksta: ustaški zločini u NDH, i aktuelna politička kriza u kojoj se ustašama, fašistima i nacistima pogrdno nazivaju politički protivnici – opozicija, studenti, i građani koji ih podržavaju. Tako narodni poslanik Borko Stefanović (Stranka slobode i pravde) kaže da je Srbija „država u kojoj se politički protivnici nazivaju teroristima, ustašama, lopovima i fašistima“, narodni poslanik Milenko Jovanov (Srpska napredna stranka) tvrdi da su u Kosjerić „poslali onog ustašu iz Skupštine Vojvodine“, Aleksandar Vulin (u to vreme potpredsednik vlade Republike Srbije) da „Dinko Gruhonjić nije mera naše demokratičnosti već je mera našeg dopuštanja da oni koji se hvale ustaškim imenom drže predavanja našoj deci“.

Govoreći o incidentima i neredima na sednici Narodne skupštine 4. marta 2025, koje je inicirala opozicija, narodni poslanik Uglješa Mrdić (Srpska napredna stranka) tvrdio je da su ih „podržali proustaški mediji iz Hrvatske i hrvatski političari ustaške orijentacije u Zagrebu, i antisrpski mediji i političari u Sarajevu“, a narodni poslanik Nebojša Bakarec (Srpska napredna stranka) da je „pokušaj ubistva tri poslanice (...) izvela ova Kurtijeva ustaška opozicija, oni ovo izvode po nalogu hrvatskih obaveštajnih službi“.

Sa optužbama nije prestajala ni **Ana Brnabić**, koja je 26. novembra 2025, komentarišući incident ispred parlamenta i postupke opozicionih poslanika, tvrdila da je jedan od poslanika koristio „ustaške makaze“ i da opozicija pokušava nasilno da ukloni šatore ispred zgrade Skupštine. Istog dana, Nebojša Bakarec je optužio opoziciju da „vodi hibridni rat protiv Srbije“, tvrdeći da deo opozicionih aktera deluje u sprezi sa „regionalnim neprijateljima Srbije“, dok su provladini mediji njegovu poruku prenosili u kontekstu optužbi na račun „ustaških struktura“. Nekoliko meseci kasnije, 2. februara 2026, Brnabić je izjavila da pojedini učesnici protesta **relativizuju ustaške zločine** i da iznose „monstruozne tvrdnje“ poput optužbi da su „Srbi krivi za Jasenovac“. Slične poruke mogle su se čuti i u javnim nastupima lokalnih funkcionera vladajuće stranke. Gradonačelnik Subotice Stevan Bakić izjavio je u decembru 2025. godine da je „postalo jasno da su ustaše ponovo napale Srbiju“, tvrdeći da iza demonstracija stoje akteri povezani sa Hrvatskom i njenim političkim strukturama.

Ova izjava je dodatno zabrinjavajuća jer dolazi od prvog čoveka grada u kome prema popisu stanovništva iz 2022. godine živi nešto više od 6.700 građana hrvatske nacionalnosti.

U posmatranom periodu, izdvajamo sednicu Skupštine od 22. januara 2026, kada su o ustašama govorili svi – i opozicione i vladajuće političke partije. Toga dana, reč koja u sebi sadrži koren ustaš izgovorena je najmanje 34 puta, odnosno 17% svih pominjanja ove reči u posmatranom periodu. Naime, tog dana se raspravljalo o zakazanoj poseti osmočlane misije Evropskog parlamenta (EP) za utvrđivanje činjenica, koju je poslao Odbor za spoljne poslove EP. Članovi misije iz Hrvatske bili su stalni izvestilac EP za Srbiju Tonino Picula (SDP) i Davor Ivo Štir (HDZ/EPP). **Misiju** su danima napadali mediji bliski vlasti, pa i sami predstavnici vlasti, a Ana Brnabić i Aleksandar Vučić su izjavili da se neće sastati sa evropskim poslanicima zbog ranije zakazanih obaveza. S druge strane, većina proevropskih opozicionih partija pozdravila je dolazak misije u Beograd. Tim povodom, u Skupštini se prvi oglasio narodni poslanik Bojan Torbica (Pokret socijalista), koji je rekao da treba pružiti podršku Vučiću koji ne želi da se sastane sa misijom čiji je jedan deo „srbomrzački“. Torbica je rekao da je sramno što u Srbiju dolazi Tonino Picula, insinuirajući da je odgovoran za neke od ratnih zločina počinjenih nad Srbima tokom ratova devedesetih. Tom temom bavio se i narodni poslanik Milimir Vujadinović (Srpska napredna stranka), koji je svoje izlaganje započeo stihovima „čuvene ustaške pesme iz četrdesetih godina: oj ustaše braćo mila, duboka je reka Drina, Drinu ćemo pregaziti a Srbiju zapaliti“, tvrdeći kako su hrvatske vojne i policijske snage često pevale tu pesmu tokom ratova devedesetih. Jedan od onih koji su pevali bio je i Milorad Bahilj, „sledbenik ustaške ideologije“, tvrdio je Vujadinović, a čija je ćerka Vanja Bahilj u nekoliko navrata javno kritikovala režim. Vujadinović je otišao i korak dalje, i pitao „patriotsku opoziciju da li je moguće da vam ne smetaju preci onoga ko danas javno u Beogradu poziva na linč srpskog naroda, a potomak je deklarisanih ustaških vojnika“. Istina je, međutim, da otac Vanje Bahilj i čovek sa snimka samo dele isto ime i prezime – ali Informeru ta istina nije bila važna.

PROTERIVANJE GRAĐANA HRVATSKE NACIONALNOSTI IZ SRBIJE

„REKLI SU DA JE U PITANJU RUTINSKA KONTROLA“

Antihrvatska kampanja u Srbiji vrhunac dostiže u aprilu 2025. godine, kada je, prema rečima hrvatskog ambasadora u Beogradu Hidajeta Biščevića, u tri dana iz Srbije proterano petoro hrvatskih državljana, a od januara čak **15**. Svi oni su u Srbiji živeli i radili i za to imali uredna dokumenta i dozvole.

Jedna od njih je i Arien Stojanović Ivković, koja je 8. aprila prošle godine dobila telefonski poziv od Uprave za strance MUP-a Srbije da dođe na razgovor što je pre moguće. Na pitanja da li mora da dođe odmah i da li postoji neki problem, rečeno joj je da je u pitanju „rutinska kontrola.“ Na „rutinskoj kontroli“ su joj, međutim, uručili rešenje kojom joj prestaje pravo na privremeni boravak u Srbiji, zabranjuje joj se ulazak u Srbiju i nalaže joj se da napusti zemlju u roku od sedam dana. U rešenju, u koje je Inicijativa imala uvid, stoji da je četiri dana ranije Upravi za strance dostavljen akt u kome se navodi da je „organ nadležan za zaštitu bezbednosti Republike Srbije dostavio procenu da boravak državljanke Hrvatske Arien Stojanović Ivković na teritoriji Republike Srbije predstavlja neprihvatljiv bezbednosni rizik.“ U tom momentu, Stojanović Ivković ima dozvolu za boravak u Srbiji do 2027. godine, koju je dobila nekoliko meseci pre dostavljanja spornog rešenja.

„Smejala sam se kad sam pročitala papir, rekla sam šta je ovo. Kad sam ih pitala šta ću sa detetom, jedan od inspektora se uhvatio za glavu i rekao jao, ti imaš dete. Pitali su me šta sam to uradila, ja sam rekla da sam išla na proteste i podržavala studente, a žene koje su tu sedele u kancelariji – e pa to vam je sigurno zbog toga“,

kaže Stojanović Ivković u razgovoru sa istraživačima Inicijative.

Ipak, Stojanović Ivković misli da su okidači za donošenje spornog rešenja bili njeni storiji na društvenoj mreži Instagram, na kojima je kritikovala predsednika Srbije Aleksandra Vučića.

Tri dana po dobijanju rešenja, izjavila je žalbu Upravnom sudu, navodeći da je u Srbiji završila Medicinski fakultet, da je udata za državljanina Srbije i da imaju zajedničko dete, da nije bila osuđivana, ni krivično, ni prekršajno. Njen punomoćnik je ukazao na to da rešenje ne sadrži konkretne razloge zbog kojih je odluka doneta. U toku postupka promenjeno je sudsko veće, a njen zahtev za odlaganje izvršenja rešenja MUP-a je odbačen jer „nisu videli materijalni dokaz kako meni to rešenje može da naštetiti“.

Kada se drugi put žalila Upravnom sudu, odluka je preinačena, i njena žalba je usvojena. Naime, sud je našao da bi se „izvršenjem rešenja čije se odlaganje traži pre okončanja postupka po žalbi, nanela šteta podnosiocu zahteva koja bi se teško mogla nadoknaditi“. Krajem juna prošle godine, MUP je saopštio da se **poništava rešenje** Policijske uprave za grad Beograd kojom je Stojanović Ivković bilo naloženo da napusti Srbiju. U saopštenju MUP-a navedeno je da se obratio državnom organu nadležnom za zaštitu bezbednosti Republike Srbije sa zahtevom da ponovo provere da li boravak Stojanović Ivković i dalje predstavlja „neprihvatljiv bezbednosni rizik“. Oni su odgovorili da „usled novih saznanja i promenjenih okolnosti više ne postoje razlozi za ukidanje rešenja o pravu na privremeni boravak, niti za izricanje zabrane ulaska na period od godinu dana u Srbiju“.

Arien Stojanović Ivković je 2025. godine tužila MUP Republike Srbije za naknadu nematerijalne štete zbog donošenja nezakonite odluke o proterivanju, ali se, prema njenim saznanjima, po tužbi još uvek ne postupa.

Prema saznanjima Inicijative, najmanje još jednoj osobi koja je uložila žalbu na sporno rešenje MUP-a isto je ukinuto.

Inicijativa je obavila intervju sa još jednom osobom² koja je proterana iz Srbije nakon sedam godina nesmetanog rada i boravka u Beogradu. Pre rešenja iz 2025. godine, bila je još jedna problematična situacija prilikom prijavljivanja za prvu boravišnu dozvolu u Srbiji:

² Na molbu sagovornika, njegovi lični podaci su izostavljeni.

“

Sa svim potrebnim papirima i uputama od strane moje organizacije prijavio sam se za boravišnu dozvolu u MUP-ovom odjelu za strance u Beogradu. Kada sam došao na zakazani termin za podizanje boravišne dozvole, saznao sam da mi je ista odbijena, s objašnjenjem da na osnovu mišljenja tijela koje se brine za sigurnost Republike Srbije ja predstavljam sigurnosni problem za Srbiju. U konzultaciji s advokatima moje organizacije mi tada podnosimo žalbu, da bi me nakon podnošenja žalbe zvali na informativni razgovor u prostorije MUP-a u Savskoj, gdje su me sačekala dva pripadnika BIA-e i ispitivala o svemu vezanom za moj život i karijeru skoro tri sata.

Taj razgovor je bio naoko prijateljski, ali se u pozadini skrivala želja da saznaju što više o mom radu, i jedan prikriveni pokušaj vrbovanja, gdje mi nude da povremeno možemo popiti kavu kako bi malo popričali.

Odbio je, rekavši da ne planira da ostane da živi i radi u Srbiji ukoliko bude trpeo ikakve pritiske, kao i da će, ako ga BIA ponovo bude kontaktirala istim povodom, o svemu obavestiti hrvatsku ambasadu, svog poslodavca, kao i ambasadu države u kojoj je centrala njegove firme. Inače, reč je o osobi koja nikada nije osuđivana. „Nekoliko dana nakon tog razgovora meni su iz MUP-a javili da mi je radna dozvola odobrena i više nikakvih kontakata od strane BIA-e ili policije nisam imao.“

Tokom sledećih pet godina, regularno je podnosio papire za produžavanje radne i boravišne dozvole i svaki put ih je dobijao bez ikakvih problema. Sve do novembra 2024.

“

Nakon otprilike dva mjeseca ja dobijam informaciju da mi je boravišna dozvola odobrena i da trebam doći dati biometrijske podatke u zgradu MUP-a na Novom Beogradu. Međutim, desetak dana nakon pozitivnog odgovora i poziva da dođem preuzeti papire, ja dobijam novo rješenje, kojim mi se odbija boravak i rad u Republici Srbiji jer predstavljam sigurnosni rizik za Republiku Srbiju. Ono što je važno za naglasiti je da, svjestan jako dobro konteksta i situacije u kojoj se nalazim, ni na koji način, nigdje nisam podržavao ni riječima ni djelima ni tadašnje intenzivne prosvjede nakon pada nadstrešnice, nisam se pojavio ni na jednom prosvjedu, ni na jednoj društvenoj mreži nisam ostavio nijedan status, nijednu riječ podrške prosvjedima. To naravno radim u privatnoj komunikaciji sa svojim prijateljima i kolegama.

Negativno rešenje je primio u februaru 2025, i odmah uložio žalbu, koja se narednih šest meseci ne rešava. Sve to vreme provodi van Srbije, a onda tokom leta 2025. Godine daje otkaz i pronalazi novi posao.

“

Tako da je ta zabrana direktno utjecala na moj odlazak iz Srbije i naglu i neplaniranu reorganizaciju životnih okolnosti koju sam morao napraviti, s obzirom da imam dijete i da mi je plan bio da i dijete i moja partnerica dođu u Beograd i da dijete krene u vrtić u Beogradu.

Proterivanje je dodatno zaoštrilo već loše odnose zvaničnog Beograda i Zagreba, izazvalo diplomatske reakcije Hrvatske, kao i zabrinutost međunarodnih institucija. Hrvatska je reagovala slanjem protestne note vlastima u Beogradu, tražeći objašnjenje za učestalo proterivanje svojih državljana. Ambasador **Bišćević je u aprilu 2025. godine rekao** da je cilj note da se dobije zvanično obrazloženje za te odluke, naglašavajući da „Hrvatska ni sa jednog nivoa nije dala nikakav povod“ za poteze koji bi mogli biti protumačeni kao reakcija na navodno mešanje u unutrašnja pitanja Srbije.

Reagovali su i visoki zvaničnici Republike Hrvatske. Hrvatski premijer Andrej Plenković ocenio je da je reč o „neprihvatljivoj praksi proterivanja hrvatskih državljana iz Srbije, uz insinuacije da se naši državljani mešaju u unutrašnja pitanja u Srbiji“. Ministar spoljnih poslova Hrvatske **Gordan Grlić Radman** izjavio je da očekuje reakciju Brisela na proterivanje hrvatskih državljana iz Srbije i ocenio da postupanje zvaničnog Beograda nije u duhu dobrosusedskih odnosa: „Svaka zemlja koja ima aspiraciju za članstvo u EU apsolutno treba da prihvati i sve vrednosti EU, a sloboda kretanja je jedna od temeljnih sloboda EU“. Povodom ovog slučaja oglasio se i portparol Evropske komisije Gijom Mersije, koji je izjavio da je Brisel „zabrinut informacijama koje govore o slučajevima proterivanja državljana EU“, naglašavajući da mere koje se preduzimaju u interesu nacionalne bezbednosti moraju biti u skladu sa relevantnim pravnim okvirom i međunarodnim standardima zaštite ljudskih prava.

Odgovarajući na pitanja Inicijative o tome kako komentarišu učestale napade na Republiku Hrvatsku i građane hrvatske nacionalnosti u Republici Srbiji, Ambasada Republike Hrvatske u Beogradu je istakla:

“

Etiketiranja Republike Hrvatske (...) oštro odbacujemo, osuđujemo i smatramo iznimno štetnima. Neobjašnjiva postupanja prema hrvatskim državljanima, prvenstveno početkom travnja prošle godine, osuđujemo i držimo da su bila u potpunosti suvišna, posebno što bilo kakvo pojašnjenje tih događaja izostaje još i danas, gotovo godinu dana nakon. Bilateralni odnosi naših država nisu na dovoljno visokoj razini i kontinuirano, jednostrano, izostaje dijalog o brojnim otvorenim pitanjima nakon Domovinskog rata. Republika Srbija, čije političko vodstvo opetovano ističe kako je posvećeno svome putu prema članstvu u EU, morat će se uhvatiti u koštac i s ovom problematikom kako bi dokazalo da je u potpunosti spremno učiniti željeni korak naprijed.

Predstavnici vlasti u Srbiji se nisu oglašavali tim povodom.

Inicijativa je uputila zahteve za slobodan pristup informacijama od javnog značaja MUP-u i Upravnom sudu Republike Srbije, tražeći sledeća dokumenta: kopije rešenja kojima stranim državljanima prestaje pravo na privremeni boravak u Republici Srbiji i kojima se zabranjuje ulazak u Republiku Srbiju, uručenim u periodu od 1. novembra 2024. do 24. jula 2025. godine; kopije pravosnažnih presuda Upravnog suda, donetih u periodu od 1. novembra 2024. do 24. jula 2025, u predmetima koji su vođeni zbog rešenja o prestanku prava na privremeni boravak u Republici Srbiji stranim državljanima, kojima se takođe zabranjuje ulazak u Republiku Srbiju.

Upravni sud je dostavio samo jednu pravosnažnu presudu iz 2021. godine, a MUP je odbio zahtev tvrdeći da je „pretpostavljeni interes javnosti da zna (...) suprotstavljen interesu zaštite podataka o ličnosti i privatnosti“, iako je u zahtevu jasno naznačeno da se svi lični podaci prethodno anonimizuju. Odgovarajući na žalbu, Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti naložio je MUP-u da Inicijativi ipak dostavi tražene podatke. Do dana objavljivanja izveštaja, Inicijativa nije dobila tražena dokumenta.

UTICAJ ANTIHRVATSKE KAMPANJE

NA GRAĐANE SRBIJE HRVATSKE NACIONALNOSTI I ONE KOJE MEDIJI I POLITIČARI NAZIVAJU „USTAŠAMA”

Antihrvatska kampanja u Srbiji ima direktne i višeslojne posledice po građane hrvatske nacionalnosti koji žive u Srbiji, hrvatske državljane koji u Srbiju dolaze iz različitih razloga, ali i po sve one koje su mediji i politički akteri proizvoljno označavali kao ustaše. Posledično, svi oni koji su etiketirani kao ustaše bez obzira na stvarni identitet, suočavali su se i još uvek se suočavaju sa povećanim rizikom od diskriminacije i govora mržnje. Takav diskurs normalizuje neprijateljstvo između država i naroda koji su veoma često u verbalnom sukobu, stvara osećaj nesigurnosti i dodatno produbljuje već postojeće etničke podele i otežava proces pomirenja³. Inicijativa je obavila istraživačke intervjuje sa nekoliko građana Srbije koji su prošli kroz slično iskustvo: sa jednom pripadnicom hrvatske nacionalne manjine iz Subotice, i troje učesnika Inicijativinog programa održanog u Osijeku, u maju 2025, koji su nakon završetka programa označeni kao ustaše u provladinim medijima.

³ Odnosi između Srbije i Hrvatske detaljnije su objašnjeni u prethodnom izveštaju Inicijative mladih za ljudska prava Dosije Hrvatska: Koordinacija mržnje. Kršenje ljudskih prava građana/ki Hrvatske i propagiranje mržnje tokom političke krize u Srbiji (decembar 2024 – mart 2025), a proces pomirenja i izgradnja dobrosusedskih odnosa između Beograda i Zagreba u narednom poglavlju.

KOLATERALNA ŠTETA

Pripadnica hrvatske nacionalne manjine iz Subotice, koja je želela da ostane anonimna, kaže da se nakon godina targetiranja „ne plaši previše“, ali da je sadržaj koji se plasira u medijima i od strane nosilaca vlasti opasan jer podstiče mržnju prema drugim narodima. Ona pamti da se o Hrvatima kao ustašama govorilo tokom devedesetih, ali da taj narativ nikada nije sasvim nestao.

“

Čini se kao da je postalo normalno, da ne kažem, prihvatljivo, da se govori na taj način. Zanimljivo je da je bilo reakcija kada su pripadnici srpskog naroda nazivani ustašama, kada je javnost reagirala s argumentom da oni ne mogu biti ustaše jer su potomci izbjeglih Srba iz Hrvatske, a da je mnogo manje, vrlo rijetko, od tek nekoliko aktera, bilo reakcija kada se o Hrvatima tako govorilo i govori. To nam govori ili o naviknutosti na takav agresivan i difamirajući govor ili na raširenost i olako prihvatanje teze o ustašoidnosti i genocidnosti Hrvata.

Vidljivo je i da se ne misli na pripadnike hrvatske nacionalne manjine već na hrvatsku naciju i državu. Hrvatska nacionalna manjina u Srbiji tu je, čini se, kolateralna šteta. A s druge strane mislim da se u Srbiji generalno ne zna mnogo o nacionalnim manjinama pa mnogi niti ne znaju da u Srbiji žive i pripadnici hrvatske nacionalne manjine. Čini mi se da je nazivanje Hrvata ustašama u funkciji jedne šire ideologije i potreba unutarnje politike u kojoj su Hrvati to jest ustaše pogodni vanjski neprijatelji.

Ako mene osobno pitate, razumijevam to u sklopu dosta raširenih stavova o vanjskom svijetu kao neprijateljskom.

Na pitanje kako na njeno okruženje utiče antihrvatska propaganda, odgovara:

“

Nikome ne pada dobro kada se narod kojem pripadaš naziva ustašama i zlikovcima. Najčešće se doživljava kao laž koja se svjesno širi kako bi opravdavali sebe ili svoju lošu savjest. Dosta ljudi iz mog okruženja naravno negoduje i pita se kako je moguće govoriti na takav način u pojedinim medijima i u javnosti od strane pojedinih političara i doživljavaju to kao nepravdu i uvrijetu. Na takve stvari se ne može navići ali se može truditi da ih se ne sluša previše i da se živi svoj svakidašnji život.

„MANJA IZLOŽENOST I NEPOVERENJE U INSTITUCIJE“

Početkom maja 2025. godine, Inicijative mladih za ljudska prava iz Srbije i Hrvatske su organizovale regionalnu aktivističku školu „Novi val“ u Osijeku, na kojoj je učestvovalo dvadesetak mladih iz Hrvatske i Srbije. Oni su tokom nekoliko dana programa kroz edukaciju, dijalog i zajednički rad učili o ratnim zbivanjima tokom devedesetih godina prošlog veka, o suprotstavljenim istorijskim i političkim narativima, aktivističkim praksama i suočavanju s prošlošću. Radionica je privukla pažnju provladinih medija i tabloida u Srbiji, koji su je iskoristili da „potvrde“ tezu da Hrvatska stoji iza rušenja vlasti u Srbiji, kao i da su učesnici na njoj zapravo ustaše i izdajice svog naroda i države.

Inicijativa je razgovarala sa troje učesnika radionice iz Srbije, koji su istakli da targetiranje nije ostalo samo na medijskom nivou, već je proizvelo konkretne posledice u njihovim privatnim životima – stres, porodične tenzije i osećaj ugrožene bezbednosti. Kod svo troje su napadi doveli do pojačanog opreza u javnom prostoru, uz povlačenje i izbegavanje eksponiranja i javnih okupljanja. Istovremeno, svi ukazuju na to da takve kampanje produbljuju nepoverenje u društvene i institucionalne mehanizme zaštite, jer targetirane osobe ostaju bez adekvatne zaštite i podrške.

“

Napadi tog tipa više su uticali na moju porodicu nego na mene u smislu pretrpljenog stresa. Moj svakodnevni život je ostao nepromenjen, ali je činjenica da se ja i od pre tih napada ne eksponiram previše. U smislu, moja strategija u javnom prostoru je ta da nemam momenat autocenzure niti krijem svoje delovanje na teme koje su vezane sa suočavanjem sa prošlošću, tranzicionom pravdom, ratnim zločinima i sl., ali ipak, često ću u novom okruženju dok ne vidim kakvi su stavovi ljudi oko mene oprezno pričati o svom radu. Moje poverenje u institucije ni pre tog targetiranja nije bilo čvrsto, a sada nakon targetiranja ne samo u našem konkretnom slučaju, već osvrćući se na protekli period u našem društvu, gotovo da ga i nema.

Anja

U smislu profesionalnog života na mene targetiranje i označavanje kao ustaše nije imalo nikakav uticaj. Međutim, pojačalo je već postojeće mišljenje o političkoj i opšte društvenoj klimi u Srbiji koja egzistira na nacionalističkom narativu. Nije bilo pitanje korišćenje tog narativa, već njegova uspešnost koja je imala uticaj na veliki broj ljudi, te doprinela perpetuiranju već pomenutog diskursa ali na jedan latentniji i perfidniji način.

Svoje ponašanje nisam promenila, ali me je dodatno distanciralo od većine društva budući da ne delimo isto mišljenje. Smatram da različitost mišljenja nije problem dok se zasniva na argumentima i činjenicama, a ne na ponavljanju mantri i serviranih fraza, što je sada bio slučaj, te je bilo kakva vrsta dijaloga ili diskusije a priori nemoguća u takvoj konstelaciji okolnosti.

Iva

Moja mama je videla natpise u medijima i ljudi su joj javljali. Bila je ljuta na mene, u pitanju je bio roditeljski instinkt jer se plašila za moju bezbednost i da će nas neko napasti jer smo tako targetirani.

U tom periodu od početka maja od 28. juna ja nisam izlazio na ulice – postojao je strah da će nas neko napasti, jer su tabloidi targetirali nekoliko nas imenom i prezimenom i ličnim podacima, bili smo izloženi govoru mržnje koji je mogao da dovede do zločina iz mržnje. Komentari na tekstove tabloida su uticali na osećaj da mi je ugrožena bezbednost jer smo percipirani kao rušioc i naše države i kao neko ko podržava zločine koje su činile druge države. Institucije su morale da reaguju, ali nisu.

Aleksa

POMIRENJE I DOBROSUSEDSKI ODNOSI

U postkonfliktnom kontekstu, u kome živimo od kraja jugoslovenskih ratova do danas, izgradnja dobrosusedskih odnosa nije samo politička preporuka već međunarodna obaveza koja proizlazi iz procesa evropskih integracija ali i iz standarda tranzicije pravde. Stoga su odnosi Srbije i Hrvatske – koji u poslednjih trideset godina doživljavaju stalne uspone i padove – jedna od ključnih pretpostavki dugoročne stabilnosti regiona Zapadnog Balkana. U srži problema Beograda i Zagreba su brojna nerešena pitanja poput problema nestalih i proteranih ali i neadekvatno suočavanje sa prošlošću, kao i, na momente, potpuno obustavljena institucionalna saradnja. Istorijat odnosa dve zemlje nakon ratova devedesetih detaljnije je objašnjen u [uvodnom poglavlju Inicijativnog prošlogodišnjeg izveštaja Dosije Hrvatska](#).

Mukotrpan rad na pomirenju i aktivnom suočavanju sa prošlošću – koji, između ostalog, obuhvata prihvatanje činjenica o ratnim zločinima i javno priznanje žrtava sa obe strane – ugrožavaju nacionalistički narativi, zapaljiva retorika najviših državnih zvaničnika i njima bliskih medija, istorijski revizionizam, i glorifikacija ratnih zločinaca. U poslednjih godinu i po dana u Srbiji svedočimo upravo tome, i sasvim je sigurno da reči i (ne)dela zvaničnika, institucija i provladinih medija u Srbiji nikako ne doprinose uspostavljanju dobrosusedskih odnosa i mirnom suživotu građana Srbije i Hrvatske.

Inicijativa mladih za ljudska prava je godinama uključena u rad regionalnih i međunarodnih tela i platformi koje za cilj imaju prevazilaženje sukoba i stvaranje mirnog, sigurnog okruženja i povezivanja društava na Zapadnom Balkanu, neopterećenim međunacionalnom mržnjom i etničkim tenzijama⁴. Nalazi mnogih međunarodnih dokumenata i izveštaja, poput preporuka Foruma civilnog društva u okviru Berlinskog procesa iz [2024.](#) i [2025. godine](#), potvrđuju da, uprkos usvajanju Zajedničke deklaracije o reafirmaciji dobrosusedskih odnosa i regionalne saradnje, napredak na ovom polju u regionu Zapadnog Balkana ostaje ograničen. Ključni problem predstavljaju nedostatak političke volje i stvarnog dijaloga, dok bilateralne tenzije – uključujući odnose između Srbije i Hrvatske – nastavljaju da blokiraju sprovođenje preporuka usmerenih ka pomirenju. Iako su međunarodni akteri prepoznali značaj ovih preporuka i uveli određene mehanizme praćenja kroz izveštaje i rezolucije, implementacija na nacionalnom nivou i dalje izostaje.

Izveštaji ukazuju i na važnu ulogu medija u procesu izgradnje mira u postkonfliktnom društvu. Inicijativa konstantno podseća na to da su etički standardi u izveštavanju, borba protiv govora mržnje i suzbijanje lažnih istorijskih narativa i širenja dezinformacija ključni za proces pomirenja. Ipak, u praksi, ovi standardi se često krše. U kontekstu kampanja diskreditacije Hrvatske i njenih građana, kao i mera koje uključuju udaljavanje ili proterivanje državljana Hrvatske iz Srbije, postaje jasno da medijski i politički diskurs ne samo da ne doprinosi pomirenju, već aktivno produbljuje podele. Takve prakse u direktnoj su suprotnosti sa obavezama izgradnje dobrosusedskih odnosa i standardima zaštite ljudskih prava, a umesto jačanja poverenja, oni proizvode atmosferu neprijateljstva i kolektivne stigmatizacije, obnavljajući obrasce iz devedesetih. Kontinuirano podgrevanje političkih sporova i neprijateljstava doprinosi i širem osećaju nesigurnosti u regionu.

U takvom kontekstu, kampanje diskreditacije Hrvatske i njenih građana, kao i arbitrarno sprovođenje administrativnih mera koje dovode do njihovog proterivanja iz Srbije, ne predstavljaju samo pojedinačne incidente, već ozbiljno narušavanje čitavog procesa pomirenja. One su u suprotnosti sa međunarodnim obavezama, regionalnim inicijativama i preporukama civilnog društva, i imaju kumulativni efekat koji produbljuje nepoverenje i udaljava region od održivog mira i stabilnih dobrosusedskih odnosa.

⁴ Kao najskorije inicijative izdvajamo učešća na samitima Berlinskog procesa 2024, 2025. i 2026. godine, u okviru grupe koja se bavi suočavanjem sa prošlošću i pomirenjem na Zapadnom Balkanu.

PREPORUKE

Na osnovu nalaza ovog izveštaja, kao i prethodnog Dosijea, Inicijativa mladih za ljudska prava upućuje sledeće preporuke institucijama Republike Srbije a u skladu sa Ustavom Republike Srbije, domaćim i međunarodnim propisima i standardima:

- Zvaničnici Republike Srbije moraju bez odlaganja prestati sa korišćenjem zapaljive i diskriminatorne retorike, i etiketiranjem građana, studenata, novinara i političkih protivnika kao „ustaša“, „fašista“ ili „neprijatelja države“, čime se direktno podstiče govor mržnje i ugrožava bezbednost pojedinaca i grupa.
- Državne institucije, a naročito Ministarstvo unutrašnjih poslova, ne smeju zloupotrebljavati odredbe Zakona o strancima i drugih relevantnih propisa kroz proizvoljne procene bezbednosnog rizika, već su dužne da sve odluke zasnivaju na jasnim, proverljivim i zakonski utemeljenim činjenicama, uz puno poštovanje prava na pravičan postupak.
- Ministarstvo unutrašnjih poslova i Vrhovno javno tužilaštvo moraju bez odlaganja ispitati sve slučajeve proterivanja i uskraćivanja boravka državljanima Republike Hrvatske, utvrditi odgovornost za eventualne nezakonitosti, kao i osigurati pravnu zaštitu svim pogođenim licima.
- Vrhovno javno tužilaštvo mora proaktivno reagovati na javno širenje govora mržnje i diskriminacije u medijima i javnim nastupima, uključujući slučajeve u kojima se pojedinci i grupe označavaju kao „ustaše“, te pokrenuti odgovarajuće postupke u skladu sa zakonom.

- Predsednik Republike Srbije, vlada Republike Srbije i predsednica Narodne skupštine treba da javno osude praksu targetiranja građana po nacionalnoj osnovi, da se ograde od narativa koji doprinose širenju mržnje, kao i da aktivno doprinesu smirivanju tenzija i unapređenju dobrosusedskih odnosa sa Republikom Hrvatskom.
- Poverenik za zaštitu ravnopravnosti i Zaštitnik građana treba da hitno reaguju u svim slučajevima diskriminacije i kršenja prava građana hrvatske nacionalnosti i drugih targetiranih grupa, da o svojim nalazima redovno obaveštavaju javnost, i da koriste sve raspoložive mehanizme za zaštitu prava građana.
- Regulatorno telo za elektronske medije (REM) mora pokretati postupke protiv medija koji kontinuirano šire govor mržnje, dezinformacije i diskriminatorne narative, kao i da dosledno primenjuje zakonske mere u cilju zaštite javnog interesa.
- Mediji moraju poštovati Kodeks novinara i novinarki Srbije, uzdržati se od širenja govora mržnje, etničke stigmatizacije i teorija zavere, kao i od objavljivanja neproverenih i manipulativnih sadržaja koji doprinose ugrožavanju bezbednosti građana i narušavanju međunacionalnih odnosa.

